

¹³⁶ Niet letterlijke aanhaling van W. Bilderdijk, 'Afscheid uitgesproken in de Amsterdamsche afdeeling der 'Hollandsche Maatschappij van Kunsten en Wetenschappen', den tienden van Louwmaand des jaars 1811.'

¹³⁷ De attestenkwestie begon in 1884 door de verhin-dering door Amsterdamse kerkenraadsleden van de aanneming van leerlingen van moderne predikanten. Deze leerlingen vroegen daarop begin 1885 attesten aan bij de kerkenraad om zich elders te laten aanne-men. Die wilde de kerken-raad alleen afgeven na een verklaring van orthodoxie. De leerlingen gingen daarop in beroep bij de kerkelijke besturen die de kerkenraad gelastten de attesten af te geven voor 8 januari 1886. Na weigering volgde de schorsing van tachtig Am-sterdamse ambtsdragers. De beheerskwestie betrof het beheer van de Amsterdamse kerkelijke goederen. In verband met het aanstaande conflict met de kerke-lijke besturen, besloot de in meerderheid gereformeerde kerkenraad op 14 december 1885 de kerkelijke commis-sie, die met het beheer was belast, nauwer aan deze kerkenraad te binden.

¹³⁸ Algemeen Reglement, art. 9: 'De zorg voor de belangen, zoo van het chris-tendom in het algemeen, als van de hervormde kerk in het bijzonder, de handhaving harer leer, de vermeerdering van godsdienstige kennis, de bevordering van christe-lijke zeden, de bewaring

en de bestaande kerk, zoveel mogelijk aan den ondergang gewijd.

Vraagt ge mij naar de grondswaling in dit alles? Zij ligt hier. Men heeft alleen gevraagd: hoe krijgen wij de modernen de kerk uit? en niet: hoe moet het in Christus kerk naar Christus' woord toegaan.

Is het nog noodig, een en ander nader toetelichten?

Welnu! Het is u zeker bekend, dat de kerkelijke inrichting waar-op ik boven doelde, in 1816 door Willem I wederrechtelijk in het leven werd geroepen. Van 1816 af hebben de classes, feitelijk, niets anders te doen gehad, dan hunne macht overdragen aan eenige mannen, door hen gekozen, die als bestuurders, dus, in den grond, als bisschoppen optraden.

Deze besturen, nu, hadden o.a. de roeping 'de leer der kerk te handhaven'.¹³⁸

Lange jaren is het dan ook de eisch en de verwachting van de zijde der rechtzinnigen geweest, dat de besturen dit zouden doen. Men had het niet zoozeer tegen deze onbijbelsche besturen als zoodanig, als wel tegen hunne nalatigheid en erger in het vervullen van deze plicht.

In den laatsten tijd is door dr. Kuyper hierin vooral deze veran-dering gebracht, dat hij zeide, 'indien' de 'besturen' weigeren de leer te handhaven, dan moeten de *kerkeraden* het doen.

Alles wat na 1883¹³⁹ gezegd en gedaan is, staat met dit streven in verband. Het moest wel op een conflict uitloopen en, nu het ge-bleken is, dat de staat terecht of te onrecht, de kerkeraden in hun verzet niet steunt, – op nederlaag en mislukking.

Met deze beweging, nu, ben ik niet medegegaan.

Waarom?

Omdat ik overtuigd ben, dat de *besturen* de leer niet *kunnen* handhaven.

Daarin komt voor mij juist hun onbijbelsch karakter uit. Zij *moeten* en *kunnen* niet.

Laat mij slechts éene reden hiervoor geven uit velen.

Een rechter mag niet geven en nemen, maar is geroepen de wet in al hare gestrengheid te handhaven.

Nu zijn de besturen, zoals ik zeide, geroepen 'de leer' te hand-haven. Zij moeten dit, dus, in al hare gestrengheid doen. Het staat hun b.v. niet vrij te onderscheiden tusschen hoofdzaken en bijza-ken, want *zij* hebben geen maatstaf, waarnaar zij bepalen kunnen, wat hoofdzaken zijn.

Verwerpt dr. Kuyper b.v. zooals hij openlijk doet, althans één stuk van de gereformeerde belijdenis (art. 36¹⁴⁰), op het standpunt, waarop de broeders zich geplaatst hebben valt hij onder hetzelfde oordeel als zij, die grover dwaling aankleven.

Nog meer. Niemand mag op dit standpunt zeggen, dat God hem